

**ENSURING THE SUSTAINABLE ECONOMIC SECURITY OF THE REPUBLIC
OF MOLDOVA IN THE EUROPEAN INTEGRATION CONTEXT**

**ASIGURAREA SECURITĂȚII ECONOMICE DURABILE A REPUBLICII
MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE**

Furculița Tatiana

Doctorand, Academia de Administrare Publică

e-mail: jardantt@gmail.com

Dulschi Silvia

Doctor în științe economice, conferențiar universitar

Academia de Administrare Publică

e-mail: silvia_moldovan@mail.ru

Abstract

As matters stand, the country's economic security is one of the most important condition for the development of the state, by ensuring a high level of quality of life of citizens and increasing the income of the population, which intensifies the purchasing power and gives the citizens the sense of security. European integration offers perspectives and strategic development opportunities for economic security, including for the reform of public administration, by increasing their professional development and achieving a new model of human resource performance, in order to develop and promote effective policies and strategies at national level, for ensuring a sustainable economic security. The authors analyze the opportunities to ensure economic security, in the conditions of European integration, and for benefits at national level. As a research method, the comparative method, the systemic method and the analytical method were used. The research recommends measures to ensure sustainable economic security for the country's European course.

Keywords: *economic security, European integration, sustainable development, public administration, performance model, globalization, national interest, economic security, economic goals*

JEL Classification: *P4 10 Other Economic Systems: Planning, Coordination, and Reform*

INTRODUCERE

Republica Moldova și Uniunea Europeană (UE) au o relație de cooperare începând cu anul 1994, atunci când a fost semnat Acordul de Parteneriat și Cooperare dintre Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.

Un pas important în procesul integrării europene a Republicii Moldova a constituit semnarea la Bruxelles, la 27 iunie 2014, Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană [1, p.9].

În domeniul politicii externe și de securitate comună a Uniunii Europene, Acordul de Asociere prevede intensificarea dialogului politic UE-Moldova și cooperarea în vederea convergenței graduale în sectoarele acoperite de Politica Externă și de Securitatea Comună (PESC), și anume abordează aspecte privind următoarele:

- ✓ Promovarea păcii și a justiției internaționale;
- ✓ Prevenirea conflictelor și gestionarea situațiilor de criză;
- ✓ Promovarea stabilității, securității și dezvoltării democratice în regiune. Soluționarea pașnică a conflictelor regionale;
- ✓ Combaterea proliferării armelor de distrugere în masă și materialelor conexe, precum și a mijloacelor de livrare a acestora;

- ✓ Combaterea terorismului;
- ✓ Combaterea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor, inclusiv cu munițiile pentru acestea.

Prin urmare, Republica Moldova se angajează în sensul acordării de sprijin activ și necondiționat pentru implementarea politicii externe și de securitate comună, în spiritul loialității și al solidarității reciproce. Perspectiva participării Republicii Moldova la politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene reprezintă o contribuție la asigurarea securității internaționale. O cooperare complexă și de durată în domeniu dat va spori creșterea rolului Uniunii Europene în soluționarea conflictului transnistrean, implicit participarea la o nouă misiune internațională în Zona de Securitate.

De asemenea, prin Acordul de Asociere, Republica Moldova își propune crearea unei administrații publice eficiente, responsabile, credibile, transparente și deschise în relația cu beneficiarii serviciilor sale, contribuind, astfel, la sporirea capacităților instituționale și ale resurselor umane ale administrației publice centrale și locale pentru a îmbunătăți eficiența activității acestora. O astfel de administrație își va concentra efortul în punerea în aplicare a legii și furnizarea de servicii publice de calitate. În acest sens, cetățenii Republicii Moldova vor beneficia de procese decizionale coerente, resurse umane competente și bine gestionate, o structură instituțională administrativă adecvată, proceduri de funcționare clare, simple (e-guvernanta), o atitudine și cultură organizațională centrate pe promovarea interesului public, precum și un management eficient și transparent al cheltuielilor publice. Reformarea administrației publice va asigura reducerea birocrăției și eliminarea corupției. Reforma în domeniul administrației publice este implementată în R. Moldova cu suportul UE.

Proiectul ”Suport pentru modernizarea serviciului public din Republica Moldova în corespundere cu cele mai bune practici europene” presupune ajustarea cadrului normativ conform celor mai bune practici europene, planificarea și implementarea programului național de instruire a funcționarilor publici, crearea unei rețele de experți în domeniul resurselor umane și dezvoltarea capacităților tuturor secretarilor de stat din cadrul ministerelor. Prin urmare, va fi atins un nou nivel de performanță al funcționarilor publici.

CONSIDERAȚII GENERALE

Securitatea economică, ca fenomen social complex, reprezintă un obiect de cercetare științifică pentru mulți cercetători din diferite domenii, care studiază problema respectivă, ținând cont de specificul și particularitățile acesteia. Astfel, economiștii care cercetează problematica asigurării securității economice la nivel național, se orientează spre studierea relațiilor economice din perspectiva principiului securității, care presupune existența atât a infrastructurii economice, cât și a forței de muncă calificate, cu un nivel înalt de productivitate.

Noțiunea de „securitate economică” este întâlnită extrem de des în strategiile naționale, inclusă ca prioritate în agendele conferințelor internaționale, fără ca în literatura de specialitate să existe definiții unanim acceptate de toți cercetătorii din domeniu. În cele mai multe lucrări adiacente temei, se întâlnesc definiții sau explicații intuitive referitoare conceptului, ca de exemplu: „siguranța zilei de mâine”, care intră în substituție cu alți termeni ca: prosperitate, bunăstare, standard de viață adecvat, independență economică, etc.

O explicație succintă a modului în care au evoluat conceptele de securitate economică, subliniază că acestea au cunoscut două abordări:

- ✓ Microeconomică – standarde înalte de viață pentru cetățeni;
- ✓ Macroeconomică – creșterea puterii economice naționale.

În același timp, securitatea economică reprezintă totalitatea condițiilor interne și externe, propice creșterii efective dinamice a economiei naționale, capacității sale de a satisface necesitățile societății, statului, individului, asigurând competitivitatea pe piețele externe, protejând de pericole și pierderi de diferit gen [2, p.67].

Sub aspect teoretico-practic, securitatea economică a unei țări, poate fi analizată în următoarele modalități:

- din punct de vedere economic, securitatea cetățenilor este resimțită prin independența financiară a acestora; altfel spus, lipsa veniturilor, șomajul, nivelul de sărăcie, se echivalează cu un sentiment de nesiguranță;

- din punct de vedere social, securitatea cetățenilor este asigurată și de comportamentul societății în mediul economic al țării, prin reacția societății la diferite probleme de ordin general: infracțiuni, droguri, poluare etc.

Nivelul securității economice, măsurat atât în natură, cât și în grade diferite, afectează interesele tuturor statelor lumii, reprezentând în același timp acea stare de siguranță și protecție economică de amenințările externe și interne. Este important de evidențiat faptul că scopul unei politici eficiente în domeniul securității economice este de a asigura o dezvoltare economică durabilă pentru satisfacerea nevoilor sociale și economice ale cetățenilor țării la un cost optim de muncă și utilizarea rațional-ecologică a resurselor mediului înconjurător.

Autorii subliniază că un indicator al sporirii nivelului securității economice este reprezentat de creșterea stabilă a productivității muncii, cu minim 5% pe an. De asemenea, autorii sunt de părere că securitatea economică a unei țări depinde și de nivelul de dezvoltare al forțelor de producție și al relațiilor economice, dar și de forța de muncă calificată și existența unui sistem de perfecționare a acesteia. Prin urmare, buna funcționare a sectorului securității economice naționale este indispensabilă de activitatea instituțiilor cu competențe proprii pe multiplele dimensiuni ale securității, și aici sunt incluse toate ministerele și organizațiile de stat din administrația publică centrală și locală, care participă nemijlocit la elaborarea și promovarea unor politici economice, menite să atingă obiectivele statului sub aspect economic. Așadar, este evident și rolul funcționarilor publici în asigurarea securității economice naționale, prin valorificarea la maxim a acestor resurse umane. Se impune, astfel, crearea unui nou model de performanță a funcționarilor publici, racordat la standardele UE, conform prevederilor Acordului de Asociere. În rezultat, se va obține dezvoltarea profesională a angajaților din instituțiile publice și elaborarea unor reglementări corecte și echitabile în vederea asigurării securității economice, și promovarea politicilor necesare.

Securitatea economică, în esența sa, vizează asigurarea condițiilor pentru menținerea activității economice în parametri normali și contracararea a numeroase tipuri de atacuri dintre cele mai importante sunt următoarele: fraude financiare, dependențe strategice, ciber-criminalitate, spionaj industrial, corupție, economie subterană, etc. [7, p.127].

În opinia autorilor, securitatea economică a Republicii Moldova este amenințată și de următorii factori:

- lipsa de protecție a intereselor economice strategice a țării;
- blocarea accesului la resurse strategice de energie electrică, gaze naturale, apă potabilă etc.;
- distrugerea cu intenție sau din culpă a unor elemente ale infrastructurii țării ori monopolizarea acestora;
- subminarea intereselor financiar-bancare strategice ale Republicii Moldova;
- calamități naturale, ce pot determina situații de urgență în Republica Moldova;

- instabilitatea sistemelor informaționale;
- fenomenul accentuat al corupției;
- prelucrarea necalitativă și utilizarea nesatisfăcătoare a informațiilor ce vizează interesele naționale;
- utilizarea anumitor tehnologii uzate sau depășite;
- emigrarea specialiștilor de înaltă calificare și slăbirea potențialului de cercetare-dezvoltare a țării etc.

O diferită abordare a amenințărilor asupra securității economice în lumea contemporană, este analiza efectelor pe care aceste amenințări le au asupra întregului mapamond. În opinia economistei Lavinia Florea, actualmente dintre cele mai importante amenințări globale asupra securității economice se disting:

- Sărăcia;
- Șomajul;
- Crizele financiare;
- Lipsa competitivității economice;
- Protecția socială deficitară;
- Delocalizările și externalizările [3, p.35].

Nici un stat nu posedă 100% resurse necesare (materii prime, piață de desfacere, potențial științific și tehnologic, infrastructură, etc) și nu este de sine-stătător, astfel, fiecare țară este nevoită să participe la comerțul internațional pentru a obține materiale esențiale pentru dezvoltarea sa internă. Statele mici întotdeauna au fost forțate să participe în relațiile comerciale, care să permită străinilor să joace rol important pentru supraviețuirea lor și, în același timp, a se face vulnerabile, deoarece sunt mai slabe economic și au piețe interne mai mici, acestea nu au nici un control asupra puterilor mai mari, dar fără a se deschide nu au posibilitate de a deveni competitive.

Creșterea rapidă, echilibrată și durabilă a economiei este vitală pentru atingerea obiectivelor politicii de securitate a Republicii Moldova. Este în interesul național al Republicii Moldova de a promova diversificarea relațiilor economice externe. În acest scop este important de a menține un mediu economic stabil, care, alături de alți factori, asigură atractivitatea Republicii Moldova pentru capitalul străin.

Republica Moldova asigură credibilitatea sistemului său financiar. În scopul aplanării crizelor internaționale și a consecințelor lor economice, este necesar de a asigura o stabilitate durabilă și rezerva de fonduri în cadrul sistemului financiar al țării.

Scopul politicii economice este de a atinge o dezvoltare economică și socială durabilă. Având în vedere că mediul macroeconomic stabil constituie o precondiție importantă a creșterii, prezervarea acestuia devine o sarcină primordială a politicii economice a Guvernului [4].

În acest sens, prioritățile Republicii Moldova pe termen lung sunt următoarele: crearea condițiilor favorabile pentru funcționarea economiei, stimularea creării structurilor industriale eficiente și competitive, precum și reducerea disproporțiilor și riscurilor economice. În afară de aceste sarcini, este necesar de a ameliora politica națională de impozitare, atrăgând o atenție deosebită colectării impozitelor.

În scopul asigurării securității economice, este necesar de a diversifica economia și a o orienta spre bunuri și servicii cu valoare adăugată înaltă. Pe parcursul diversificării economiei naționale este necesar de a spori semnificația industriilor de perspectivă care până în prezent nu au fost dezvoltate, între timp, utilizând la maxim, avantajele industriilor curente. Republica Moldova va promova politica dezvoltării bazate pe inovare, crearea și

funcționarea sistemului inovațional. Se va încuraja consolidarea competitivității și cuceririi noilor piețe externe

Creând condiții necesare pentru dezvoltarea economiei, este important de a crea un mediu favorabil pentru promovarea businessului, de a dezvolta o politică de stat de asistență orientată spre acest obiectiv, de a ameliora sistemul fiscal și administrarea acestuia, precum și de a crea un sistem de training și consultanță pentru agenții economici și oamenii de afaceri.

Pentru consolidarea securității economice durabile, economiștii contemporani, dar nu numai, au ajuns la concluzia că parteneriatele strategice au un rol semnificativ. Securitatea prin cooperare se bazează pe asocierea partenerilor în vederea atingerii unor valori comune, printre care prioritare sunt democrația respectarea drepturilor și libertăților omului, supremația legii, economii bazate pe piață liberă, echitate socială și progres. Parteneriatele sunt modalități eficiente de securitate economică, politică, informațională și militară a statelor și entităților internaționale și regionale. Într-o epocă în care pericolele și amenințările se succed cu o repeziciune greu de contracarat și de gestionat, ele oferă modalități eficiente de concentrare și fuziune a eforturilor pe treapta cea mai directă de securitate, cea bilaterală (între 2 state) sau multilaterală (între mai multe state). Fiind o soluție de stabilitate, stabilizare și siguranță într-o lume a nesiguranței, haosului și confruntării, parteneriatele cunosc o dinamică fără precedent. De aceea, epoca globalizării este, prin excelență, o epocă a dinamicii parteneriatelor.

Un posibil model al asigurării **securității economice durabile** se bazează pe doi piloni de bază: securitatea economică internă – dezvoltare economică durabilă, promovarea unor politici pentru creșterea bunăstării populației; securitate economică externă – colaborare strânsă cu organizațiile internaționale, promovare unei politici externe consecvente și echilibrate, îndeplinirea condițiilor parteneriatelor și oferirea garanțiilor partenerilor externi [6, p.115].

Experiența UE în domeniul asigurării securității economice se caracterizează de o intensă cooperare în domeniul economic, iar apogeul acestei colaborări comunitare, al puterii economice europene o constă în capacitățile sale economice și financiare remarcabile, unele dintre cele mai moderne din lume. Inițiativele și strategiile își arată deja roadele, întrucât în a doua jumătate a anului 2013 UE înregistrează un trend pozitiv a PIB-ului, ceea ce semnifică sfârșitul recesiunii.

Indicatori economici ai UE au oferit în cea mai mare parte semnale pozitive începând din aprilie 2013, și sugerează în continuare o creștere modestă în a doua jumătate a anului. Recuperarea rămâne supusă și fragilă pentru că obstacolele generate de criza economico-financiară nu sunt depășite și continuă să influențeze activitatea economică.

Pentru **asigurarea securității economice durabile** a UE este creată piața internă unică, care acoperă întreg spațiul statelor membre - fără frontiere interne. În cadrul acestui spațiu este asigurată libera circulație a persoanelor, serviciilor, mărfurilor și capitalului. În mod practic, crearea spațiului unic regional evită fragmentarea pieței. În acest scop sistemul garantează libertatea de stabilire: fiecare agent economic are dreptul de a stabili și a dezvolta afaceri într-un alt stat membru al UE [8, p.125].

Pentru asigurarea securității economice naționale, un aspect important este reprezentat de monitorizarea situației securității economice a Republicii Moldova, și de stabilirea unor măsuri pentru prevenirea și apariția unor eventuale pericole. Autorii propun următoarele acțiuni ca măsuri de asigurare a securității economice:

- reducerea PIB-ului per locuitor și ridicarea nivelului calității vieții populației la un nivel mai apropiat de cel mediu al UE, pentru diminuarea decalajului evident dintre acestea, să devină ca obiectiv economic strategic promovat la nivel național;

- crearea unui mediu de afaceri favorabil activităților de inovare, dar și promovarea unei politici bine definite în domeniu, referitoare la stimularea activităților de cercetare-dezvoltare-inovare, cu accent deosebit pe inovare și transfer tehnologic, pentru o valorificare rapidă a rezultatelor, în scopul majorării considerabile a productivității muncii;
- creșterea calității managementului economic la toate nivelurile, pentru utilizarea eficientă a resurselor financiare proprii disponibile, dar și atragerea surselor de finanțare suplimentare în scopuri de investiții, pentru dotarea cu tehnologii modern, cercetări științifice, dezvoltare tehnologică, activități de inovare, dar și formarea și perfecționarea resurselor umane, pentru creșterea performanțelor acestora;
- asigurarea potențialului reproductiv al țării și soluționarea problemei exodului masiv de creativitate și inteligență;
- promovarea la nivel național a unor politici de economisire a resurselor ce vor contribui la consolidarea securității energetice, prin economisirea riguroasă a energiei și sporirea rentabilității producției, eficienței, transportului și consumului de energie;
- reorganizarea structurală a economiei, prin efectuarea investițiilor de proporții ca urmare a ameliorării climatului investițional;
- implicarea activă a statului și sectorului privat în menținerea unui mediu de afaceri favorabil investițiilor de capital autohton și străin, care sunt destinate modernizării și dezvoltării durabile a țării;
- continuarea politicilor de atragere a investițiilor străine directe;
- asigurarea unor condiții prielnice pentru desfășurarea exporturilor și importurilor și a unui raport de schimb internațional favorabil.

CONCLUZII

În concluzie, pentru elaborarea concepției naționale de securitate economică a Republicii Moldova, este necesară trecerea de la practicile obișnuite la o dezvoltare durabilă, în contextul integrării europene, printr-un nivel înalt de reglementare de către stat a proceselor economice, ce va reglementa și va garanta o dezvoltare continuă și eficientă a economiei, care în rezultat ar asigura soluționarea echilibrată a obiectivelor social-economice, a problemelor protejării mediului ambiant cu scopul satisfacerii necesităților generațiilor actuale și viitoare.

Din sectorul securității naționale a Republicii Moldova, fac parte și instituțiile de stat cu atribuții în anumite domenii de securitate, care activează în conformitate cu legislația în vigoare, și care au ca obiectiv de activitate protejarea cetățenilor și a statului.

Stabilitatea este primordială în asigurarea securității economice durabile, iar un stat este puternic dezvoltat din punct de vedere economic, dacă este stabil.

Fortificarea securității economice durabile în epoca fenomenelor de globalizare și regionalizare poate fi realizată prin intermediul parteneriatelor strategice, or vectorul strategic al politicii externe al Republicii Moldova este integrarea europeană. Acest parteneriat semnifică: consolidarea puterii economice, reducerea riscurilor, realizarea intereselor economice și pe cale de consecință – fortificarea securității economice a țării, asigurarea condițiilor pentru gestionarea crizelor, consolidarea stabilității, etc. Accesul oportun, util și benefic la o piață imensă, oferă posibilitatea dezvoltării unui sistem economic bazat pe inovare, competitivitate, colaborare cu instituțiile internaționale [Munteanu C., 2015, p.3].

Securitatea economică durabilă a Republicii Moldova poate fi obținută prin: *dezvoltarea unui sistem educațional modern* – astfel încât să avem forță de muncă calificată și competitivă, *reducerea economiei subterane* – crearea condițiilor pentru ca activitățile din

economia subterană să se transforme în activități oficiale, *diversificarea piețelor de desfacere* – diminuarea dependenței și crearea unei imagini pozitive a țării dincolo de hotarele ei, *diversificarea surselor de energie* – reducerea dependenței de monopolul rusesc și încadrarea în piața energetică europeană, *reintegrarea teritoriului Republicii Moldova*.

Parcursul european per general și Acordul de Asociere în particular înseamnă pentru Republica Moldova instrumentul principal în acest sens: reforme pentru combaterea corupției, dezvoltarea statului de drept, dezvoltarea durabilă a unei economii de piață viabile, creșterea securității energetice, etc. Actualmente se discută sectorial despre domenii care necesită intensificarea eforturilor și acțiunilor, cum ar fi: reforma justiției, combaterea corupției și sectorul bancar.

BIBLIOGRAFIE

1. Creangă I., Bostan O. Beneficiile acordului de asociere UE-RM, Chișinău, 2015. IDIS Viitorul. Disponibil on-line [<http://dcfta.md/uploads/0/images/large/4946294-md-ghid-ue-final.pdf>]. Accesat: 25.11.2020
2. Daniliuc A. Securitatea economică a Republicii Moldova: Amenințări și perspective. În Revista: Vector European, nr. 1, din 2018. ISSN: 2345-1106. p.67-70
3. Florea L. Globalizare și securitatea economică. Ed. Lumen, Iași 2006, p.30-39
4. Hotărârea Parlamentului nr. 153 din 15.07.2011, pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova. În Monitorul Oficial nr. 170-175, art. 499
5. Munteanu C. Economic security threats and their amplification in the globalization process. În: Metode matematice și tehnologii informaționale în economie, Universitatea Națională „Jurii Fedkovici”, Cernăuți, Ucraina, 2015, p. 3-4, ISBN 978-617-7172-39-9
6. Munteanu C. Asigurarea securității economice durabile a Republicii Moldova în procesul asocierii la Uniunea Europeană. Teză de doctor în științe economice. 2016. p.191
7. Șoimu O., Trofimov V. Securitatea economică a Republicii Moldova: unele probleme și căi de soluționare. În: Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, 2007, nr.8. Seria Științe exacte și economice. ISSN 1857-2073. p.126-128
8. Țurcanu V., Cojocaru V. Securitatea economică a statului mic. Cazul Republicii Moldova. În Revista Administrarea Publică, nr. 2 (90), 2016. ISSN: 1813-8489. p.124-134